

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник ректора
проф. _____ І.П. Гладкий
« ____ » _____ 2011 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни «Транснаціональні корпорації»
(за вимогами кредитно-модульної системи навчання)

Галузь знань – 0305 «Економіка та підприємництво»

Напрямок підготовки – 6.030503 «Міжнародна економіка»

Робоча навчальна програма складена доцентом кафедри Міжнародної економіки Попковою К.О. на основі освітньо-професійної програми для галузі знань 0305 – «Економіка та підприємництво» та навчального плану з напрямку підготовки 6.030503 – «Міжнародна економіка».

Рецензент

Доцент кафедри міжнародної економіки
кандидат економічних наук, доцент

К.П. Покатаєва

Робоча навчальна програма розглянута та ухвалена на засіданні кафедри Міжнародної економіки
(протокол № _____ від « ____ » _____ 201__р.)

Завідувач кафедри
доктор економічних наук, професор

Д.В. Бабич

Схвалено Радою (методичною комісією) факультету Управління та бізнесу
(протокол № _____ від « ____ » _____ 201__р.)

Голова Ради (методичної комісії)
факультету Управління та бізнесу
доктор економічних наук, професор

І.А. Дмитрієв

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис навчальної дисципліни

«Транснаціональні корпорації»
(система змістових модулів)

Характеристика обсягів підготовки	Характеристика лекційного потоку	Характеристика навчального процесу
Загальний обсяг – 2,5 кредити Усього годин – 90 год. Усього змістових модулів – 13. Усього блоків змістових модулів – 3. Усього залікових модулів – 3. Один змістовий модуль – 2-10 год. Один заліковий модуль – 30 год. Усього аудиторних годин на тиждень – 3 (лекцій – 2 год., практичних занять – 2 год.).	Галузь знань – 0305 «Економіка та підприємництво». Напрямок підготовки – 6.030503 «Міжнародна економіка». Освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр. Кількість навчальних груп у потоці – 2. Лектор, відповідальний за курс – доцент Попкова Ксенія Олексіївна	Навчальна дисципліна – вибіркова Рік підготовки – 4. Семестр навчання – 8. Кількість годин: лекцій – 34, практичних занять – 34, самостійних робіт студентів (СРС) – 22, індивідуальна робота (консультації) – 10. Модульний контроль (види контролю: тестові завдання). Підсумковий контроль: інтегрований іспит.

Предмет навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни є система взаємовідносин мікро- та макроекономічного рівня, опосередкованих діяльністю транснаціональних корпорацій.

2. Мета та завдання

Метою дисципліни є формування у майбутніх фахівців-економістів системи теоретичних знань і набуття практичних навичок у галузі аналізу діяльності сучасних ТНК, економічного механізму їх функціонування, пріоритетів і проблем розвитку в умовах глобалізації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Транснаціональні корпорації» студенти повинні:

знати (згідно вимог ОПП за напрямом та рівнем підготовки):

- сутність та структуру, закони та закономірності функціонування, тенденції й особливості розвитку, масштаби діяльності та актуальні проблеми розвитку ТНК в умовах глобалізації;
- еволюцію організаційних структур ТНК;
- особливості управління виробничою діяльністю, персоналом, а також особливості обліку, звітності, аналізу діяльності ТНК;
- види, типи, форми і механізми реалізації стратегій діяльності ТНК;
- фінансово-економічні механізми функціонування ТНК;
- принципи і особливості взаємодії ТНК і національних економік;

- еволюцію і сучасний стан наддержавного регулювання ТНК.

Вміти (згідно вимог ОКХ за напрямом та рівнем підготовки):

- творчо аналізувати діяльність сучасних ТНК, визначати проблеми та тенденції їх розвитку;
- застосовувати методи кількісного вимірювання результатів діяльності ТНК;
- аналізувати механізм функціонування ТНК;
- проводити кількісний та якісний динамічний аналіз впливу іноземних інвестицій на макроекономічні показники України.

Мати уявлення (згідно вимог структурно-логічної схеми підготовки фахівця) про місце дисципліни в системі наукових знань, загальну картину функціонування транснаціональних корпорацій, як суб'єктів міжнародного бізнесу, дію економічних законів на міжнародному рівні діяльності ТНК; форми та механізм функціонування різних видів ТНК, особливості та перспективи їх розвитку, перспективні сфери і форми взаємодії економіки України з ТНК, діяльність міжнародних економічних інститутів та організацій з регулювання діяльності ТНК.

У подальшому, отримані знання з дисципліни, будуть використані при вивченні фахових дисциплін: «Міжнародний менеджмент», «Міжнародні стратегії економічного розвитку», «Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства», а також при дипломному проектуванні.

3. Зміст навчальної дисципліни

Вступ

Місце дисципліни в системі економічних наук. Структура курсу. Теоретико-методичні особливості навчального процесу з дисципліни «Транснаціональні корпорації». Організаційно-методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів. Контроль знань і умінь за дисципліну і рекомендована література.

Блок змістових модулів (розділ 1) ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК

Змістовий модуль (тема) 1

Транснаціональні корпорації як суб'єкт міжнародного бізнесу

Сутність поняття ТНК: підходи до визначення. Критерії приналежності ТНК. Міжнародні, глобальні, транснаціональні корпорації. Масштаби діяльності сучасних ТНК. Етапи еволюції транснаціональної діяльності корпорацій. ТНК як агент глобалізації світової економіки. Правове, економічне і політичне середовище функціонування ТНК.

Змістовий модуль (тема) 2

Еволюція організаційних структур ТНК

Типи і структура корпорацій в економічній діяльності міжнародного рівня: картель, синдикат, пул, трест, концерн, холдинг, консорціум, транснаціональний стратегічний альянс (ТСА). Фактори та мотиви розвитку ТСА, форми ТСА, переваги ТСА. Формування ТНК як результат процесу інтернаціоналізації фірми: сутність інтернаціоналізації, дуалістична концепція даного процесу; основні його етапи (модель EPRG). Мотиви і завдання початкового етапу інтернаціоналізації. Модель «чотирьох фільтрів». Вибір форми виходу на закордонні ринки, аналіз екстернальних та інтернальних чинників. Локальна ринкова експансія як проміжний етап у формуванні ТНК. Умови і зміст транснаціональної фази інтернаціоналізації фірми: трансформація пріоритетів фірми на етапі формування ТНК, потенціал глобального синергізму в діяльності ТНК. Інтеграція міжнародних економічних відносин. Організаційно-юридична структура ТНК. Країна базування. Основні типи організаційної структури управління ТНК: функціональна, продуктова, відокремлена, географічна, матрична.

Змістовий модуль (тема) 3

Формування і реалізація стратегій діяльності ТНК

Сутність стратегічного управління. Рівні стратегічного управління. Стадії розроблення стратегії: місія, аналіз і діагностика, мета, формування стратегії, реалізація стратегії, контроль. Конкурентні переваги та стратегії їхнього розвитку. Корпоративні стратегії. Стратегії міжнародного бізнесу.

Змістовий модуль (тема) 4

Основні завдання для СРС за змістовими модулями 1,2,3

1. Масштаби діяльності сучасних ТНК.
2. Середовище функціонування ТНК.
3. Роль ТНК у міжнародній економіці.
4. Соціально-етичні аспекти функціонування ТНК.
5. Формування ТНК як результат процесу інтернаціоналізації фірми.

Модульний контроль знань за змістовими модулями 1,2,3 (заліковий модуль №1) здійснюється у формі поточного тестування, виступу з доповіддю.

Блок змістових модулів (розділ) 2

УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ТНК

Змістовий модуль (тема) 5

Управління персоналом ТНК

Міжнародна кадрова стратегія і трудові відносини в ТНК: прогноз потреби в кадрах за категоріями, проблемні питання, динаміка трудових відносин за Скінером. Відбір міжнародних менеджерів: його основні критерії і фактори. Формування ділових якостей міжнародного менеджера. Навчання персоналу для роботи в зарубіжних філіях: стратегія підготовки міжнародного менеджера, етапи навчання. План повернення працівників із-за кордону. Системний аналіз цілей та проблеми під час повернення персоналу в базову компанію. Оплата праці міжнародних менеджерів: проблеми, основний оклад і преміальні надбавки.

Змістовий модуль (тема) 6

Фінансово-економічний механізм функціонування ТНК

Середовище фінансової діяльності ТНК. Організаційні, інформаційні та правові особливості діяльності на світовому фінансовому ринку. Внутрішня фінансова структура ТНК. Планування фінансової діяльності ТНК: бюджет та фінансовий прогноз, центр прибутків, внутрішні трансфертні ціни. Планування і мобілізація фінансових ресурсів. Джерела зовнішніх фінансових ресурсів, локальний борговий ринок, ринок євровалют, міжнародні облігації, європейський фондовий ринок. Внутрішні джерела фінансування: прямий міжнародний фірмовий кредит, компенсаційний внутрішньо фірмовий кредит, паралельний внутрішньо фірмовий кредит. Особливості управління фінансами ТНК. Капітал дочірньої фірми, його структура. Фінанси, що обслуговують експорт та імпорт. Управління рухом та використання грошових коштів.

Змістовий модуль (тема) 7

Особливості управління виробничою діяльністю ТНК

Стратегія транснаціонального виробництва і матеріально-технічного забезпечення. Типи виробничих стратегій та їх властивості. Визначення розташування міжнародного виробництва: методи аналізу одиної території, методи аналізу декількох територій, методи аналізу товарів за декількома територіями. Розроблення і реалізація стратегії міжнародного виробництва та матеріально-технічного забезпечення. Стратегія міжнародного підряду: типи проектів, закордонне будівництво, завод, як суб'єкт експорту, особливості експорту заводів та ефективність цього процесу для країни-експортера та країни-імпортера. Екологічні наслідки виробничої діяльності.

Змістовий модуль (тема) 8

Особливості обліку, звітності і аналізу діяльності ТНК

Роль інформаційного забезпечення у вирішенні проблем управління ТНК: інформаційна система як складова системи управління, користувачі інформації,

джерела інформації, інформаційні потоки, вплив форми організації ТНК на інформаційну систему. Особливості облікових національних систем. Світові бухгалтерські моделі. Аналітичність фінансової звітності ТНК. Національні особливості звітності, причини формування транснаціональної звітності, аналіз звітності іноземних конкурентів, структура річного звіту ТНК, аналітична наповненість річного звіту. Консолідована звітність ТНК. Принципи консолідації звітності.

Змістовий модуль (тема) 9

Основні завдання для СРС за змістовими модулями 5,6,7,8

1. Стратегія підготовки міжнародного менеджера.
2. Особливості управління фінансами ТНК.
3. Управління рухом та використанням грошових коштів.
4. Податкові умови діяльності ТНК.

Модульний контроль знань за змістовими модулями 5,6,7,8 (заліковий модуль №2) здійснюється у формі поточного тестування, виступу з доповіддю.

Блок змістових модулів (розділ) 3 РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК

Змістовий модуль (тема) 10

Взаємодія ТНК і національних економік

Взаємовідносини «національна держав - ТНК»: гармонізація інтересів. ТНК в економіці економічно розвинутих країн. ТНК в економіці країни, що розвиваються. Наслідки господарської діяльності ТНК. ТНК і країни базування. ТНК та країни, що приймають.

Змістовий модуль (тема) 11

Наддержавне регулювання діяльності ТНК

Еволюція наддержавного регулювання діяльності ТНК. Діяльність ООН з визначенням правил поведінки ТНК. Комісія ООН з ТНК, розроблення Кодексу поведінки ТНК. Політика ОЕСР з регулювання діяльності ТНК; Комітет з міжнародних інвестицій і ТНК. Адаптація ТНК до умов наддержавного регулювання їхньої діяльності: державно-приватні компанії зі страхування іноземних інвестицій, Корпорація з гарантій закордонних інвестицій, система захисту іноземних інвестицій ТНК в інших країнах.

Змістовий модуль (розділ) 12

Проблеми транснаціоналізації української економіки

Глобалізація розвитку. Глобальні і національні трансформації України.
Концепція національних інтересів України в умовах глобалізації розвитку.

Змістовний модуль (тема) 13

Основні завдання для СРС за змістовними модулями 10,11,12

1. Стратегія транснаціонального виробництва і матеріально-технічного забезпечення.
2. Наслідки господарської діяльності ТНК в країнах, де розташовані філії ТНК.
3. Еволюція наддержавного регулювання діяльності ТНК.
4. Концепція національних інтересів України в умовах глобалізації.

Модульний контроль знань за змістовими модулями 10,11,12 (заліковий модуль №3) здійснюється у формі поточного тестування, виступу з доповіддю.

Заключення

Інтегрований висновок за дисципліною. Знання і уміння, які будуть використовуватись при вивченні інших дисциплін. Значення економічних знань для формування світогляду майбутнього фахівця. Аналіз світогосподарських явищ й процесів та оцінювання участі в них України з урахуванням її національних інтересів.

4. Розподіл змістових модулів за видами занять за годинами та кредитами

Таблиця 4.1

Назва модуля, теми	Кількість годин			
	ВС	Л	ПЗ	СРС
Блок змістових модулів (розділ) 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК				
Змістовий модуль (тема) 1. Транснаціональні корпорації як суб'єкт міжнародного бізнесу	9/0,25	4	4	1
Змістовий модуль (тема) 2. Еволюція організаційних структур ТНК	9/0,25	4	4	1
Змістовий модуль (тема) 3. Формування і реалізація стратегій діяльності ТНК	10/0,28	4	4	2
Змістовий модуль (тема) 4. Основні завдання для СРС за змістовними модулями 1,2,3	2/0,05	-	-	2
Усього за блоком змістових модулів (розділом) 1	30/0,83	12	12	6
Блок змістових модулів (розділ) 2 Управління діяльністю ТНК				
Змістовий модуль (тема) 5. Управління персоналом ТНК	9/0,25	4	4	1
Змістовий модуль (тема) 6. Фінансово-економічний механізм функціонування ТНК	7/0,19	4	2	1
Змістовий модуль (тема) 7. Особливості управління виробничою діяльністю ТНК	6/0,17	2	2	2
Змістовий модуль (тема) 8. Особливості обліку, звітності і аналізу діяльності ТНК	6/0,17	2	2	2
Змістовий модуль (тема) 9. Основні завдання для СРС за змістовними модулями 5,6,7,8	2/0,05	-	-	2
Усього за блоком змістових модулів (розділом) 2	30/0,83	12	10	8
Блок змістових модулів (розділ) 3 Регулювання діяльності ТНК				
Змістовий модуль (тема) 10. Взаємодія ТНК і національних економік	10/0,28	4	4	2
Змістовий модуль (тема) 11. Наддержавне регулювання діяльності ТНК	10/0,28	4	4	2
Змістовий модуль (тема) 12. Проблеми транснаціоналізації української економіки	8/0,22	2	4	2
Змістовий модуль (тема) 13. Основні завдання для СРС за змістовними модулями 10,11,12	2/0,05	-	-	2
Усього за блоком змістових модулів (розділом) 3	30/0,83	10	12	8
ВСЬОГО	90/2,5	34	34	22

Перелік тем практичних занять

практичног	Змістовий модуль №	Назва практичних занять	Кількість годин	Обсяг навчального матеріалу (кредити)
1	1	Визначення та аналіз індексу транс національності по найбільших ТНК світу	4	0,11
2	2,3	Аналіз різних форм організаційної структури управління ТНК	8	0,22
3	5	Вибір форм виходу фірми на зарубіжні ринки	4	0,11
4	6	Аналіз досвіду використання стратегічного управління в провідних ТНК	4	0,11
5	7	Формування портфелю видів діяльності ТНК	2	0,055
7	8	Аналіз методів фінансування зарубіжних операцій ТНК	2	0,055
8	10	Вплив ТНК на макроекономічні показники приймаючих країн	2	0,055
8	11	Аналіз сфер діяльності, рейтингу та основних показників 500 найбільших ТНК світу	4	0,11
9	12	Аналіз діяльності провідних ТНК світу з виробництва легкових автомобілів	4	0,11
ЗАГАЛОМ			34	0,94

5. Система оцінювання навчання

5.1. Система оцінювання працевитрат на навчання студента (залікові модулі)

№	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Обсяг трудовитрат студента (кредитів)	Форма Контролю знань	Шкала оцінювання знань студента
1	2	3	4	5	6
1	Перший заліковий модуль за змістовими модулями 1,2,3,4	30	0,833	Модульний контроль: тестування	(1...100)
2	Другий заліковий модуль за змістовими модулями 5,6,7,8,9	30	0,833	Модульний контроль: тестування	(1...100)
3	Третій заліковий модуль за змістовими модулями 10,11,12,13	30	0,833	Модульний контроль: тестування	(1...100)
Усього		90	2,5		(1...100)

Примітка: підсумкова оцінка трудовитрат студента на засвоєння дисципліни у цілому підраховується як арифметична сума кредитів за опрацьованими заліковими модулями.

5.2. Система оцінювання знань студентів і шкала оцінки (за кожний заліковий модуль)

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	Відмінно	90 – 100
B	Добре	80 – 89
C	Добре	75 – 79
D	Задовільно	67-74
E	Задовільно	60-66
EX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59
F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	1-34

Примітка: згідно з наказом МОН України від 30.12.05 р. № 774, підсумкова оцінка знань з навчальної дисципліни визначається як середньозважена результатів засвоєння окремих залікових модулів в інтервалі (1...100) балів.

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання не передбачено навчальним планом підготовки фахівців за напрямом 6.030503.

8. Види, форми та методи навчання

Лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота студентів згідно таблиці розподілу змістових модулів за видами занять (за годинами та кредитами).

9. Методичне забезпечення

Навчально-методичні матеріали кафедри з дисципліни, які знаходяться на освітньому порталі ХНАДУ.

Навчально-методичні матеріали (навчальні посібники, навчальні програми, плани семінарських занять, матеріали для самостійної роботи студентів, списки рекомендованої літератури), що представлені на кафедрі.

Адреси рекомендованих Internet-сайтів:

<http://globalfindata.com>

<http://www.ukrstat.gov.ua>

<http://www.bank.gov.ua>

<http://www.minfin.gov.ua>

<http://www.finance.ua>

<http://rada.gov.ua>

10. Література, що рекомендована для самостійної роботи студентів (Залікові модулі 1,2)

Основна література

1. Белошапка В.А. Транснациональные корпорации в международном бизнесе.- К.: КГЭУ, 1994.-27с.
2. Белорус О.Г., Лукьяненко Д.Г. Глобальные трансформации и стратегии развития: Монография.-К.:Орияне, 2000.-424с.
3. Гіл, Чарлз В.П. Міжнародний бізнес: Конкуренція на глобальному ринку / Пер. з англ.-Вид-во «Основи», 2001.-856с.
4. Международный менеджмент: Учебник для вузов / Под ред. С.Э.Пивоварова, Д.И. Баркана, Л.С. Тарасевича, А.И. Майзеля. – СПб: Изд-во «Питер», 2000.- 624с.
5. Руденко Л.В. Транснаціональні корпорації: Навч.-метод.посібник для самост.вивч. дисц.-К.: КНЕУ, 2006.-227с.
6. Транснаціональні корпорації: Навч.посіб./ В.Рокоча, О.Плотніков, В. Новицький та ін.- К.: Таксон, 2001.-304 с.
7. Яновський С.О. Козак Ю.Г., Савчук О.В. Транснаціональні корпорації: Навч. Посібник.-К.: ЦНЛ, 2006.-488с.

Додаткова література за курсом

1. Герчикова И.Н. Менеджмент. Практикум: Учеб. Пособие для вузов.-М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998.-335с.
2. К вопросу об оценке роли ТНК в современном мире // БИКИ, 2002, №99.
3. Міжнародна економіка: Навч. Посібник / За ред.. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Ржипішевського К.І. –К.: ЦНЛ, 2004.-524с.

4. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств: Навч. посібник / За ред. Сіваченка І.Ю., Козака Ю.Г., Єханурова Ю.І.-К.: ЦНЛ, 2006.-386с.
5. Якубовський С. Інвестиційна діяльність ТНК та її вплив на конкурентоспроможність національних економік: Монографія – Одеса: ОРІДУ АУДУ, 2002.-428с.

Укладачі:

доцент кафедри
міжнародної економіки

Попкова Ксенія Олексіївна